

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1164

מסכת ביצה י"ב - י"ח • חלה ב', ג' - ב', ז'

בס"ד, ו' תשרי תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ התלות של גולת ישראל בירושלים
- ♦ במה אפשר לקיים מצוות משלוח מנות?
- ♦ מחזיק המפתחות וקופסת הסיגריות
- ♦ לטלטל צרור מפתחות עבור מפתח בודד

- ♦ מלחמתם של גדולי ישראל לשימור יו"ט שני במתכונתו
- ♦ לוחות השנה המופצים בכל אתר
- ♦ הפולמוס באיטליה
- ♦ הסוחרים מבקשים לבטל יו"ט שני בגלל הרכבות

♦ סיפורו האישי של הרד"ל

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

עד שיכלו נשמות שבגוף

שנה חדשה. תקופה זו נושאת עמה תזכורת מוחשית, כי הזמן חולף עם הזמן. כל אדם חש זאת באופן שונה, לפי גילו, ובהתאם למצבו וליתר הגורמים המשפיעים על הלך רוחו. בימים אלו רוח אלוקים מנשבת על פני הארץ ומהדהדת באזני הבריות: "עד מאין באת ולאן אתה הולך".
באמתחתנו שמורה רשימה שנכתבה בכשרון רב על ידי אחד מרבני בית מדרשנו.

על גדות נהר התמוזה, לא הרחק מארמון ווסטמינסטר וה"ביג בן" הלונדוני המפורסם, ניצב גלגל ענק הצופה על פני לונדון הבירה. גבהו של גלגל אדיר ממדים זה, כגובה בניין בן חמישים קומות. עשרות חדרי זכוכית גדולים ומרווחים, הקבועים בגלגל העצום, משמשים את התיירים העולים עליו כדי להשקיף ממנו על פני לונדון רבת.
אלו הרוצים להינשא למרומים עם הגלגל, מתבקשים להצטרף לתור הארוך שבו אין עומדים. התור מתקדם כל הזמן. הגלגל אינו עוצר לעולם. כל העת הוא סובב באיטיות ובתוך כך מתיישבים

מלחמתם של גדולי ישראל לשימור יו"ט שני במתכונתו

בגליון הקודם התחיינו אחר שורשיו של יום טוב שני, שהחל כתקנת חכמים שכל אדם המסתפק מתי חל יום טוב ינהג שני ימים טובים, והסתיים בהכרזת חכמים כי חובה הדבר לכל הציבור הנמצא בגולה. במאמר הנוכחי נמשיך לעסוק בנושא זה מזווית ראייה יהודית היסטורית. במהלך הדורות התנהלו פולמוסים קשים על אודות תקפו של יום טוב שני של גלויות. כתות שונות וחוגים שונים מן המבקשים 'להתפשר' בחוקי התורה ומצוותיה, חפצו לעקור את יום טוב שני באמתלאות שונות, ומפני כך גדולי הדורות חגרו חרבם במתנם לעמוד כחומה בצורה נגד ביטולו.

הכח ביד חכמים לתקן ולגזור: כבר בתקופת הגאונים נזקקו רבי סעדיה גאון ובנו, רב האי גאון, לעסוק בדבר, כנגד טענות ומענות שהועלו, כיצד אפשר להוסיף ימים טובים על הכתוב בתורה. הם ביארו להמון העם, כי נמסר כח לחכמים לתקן ולגזור, וציוונו הבורא יתברך לשמוע לתקנותיהם ולגזירותיהם ואין אפשרות לבטלן.

לאחר תקופת הגאונים, במאתיים השנים הראשונות של תקופת הראשונים לא היו עימותים או דיונים בנושא, לכל הפחות בכתובים אין להם זכר, אך כחלוף מאתיים שנה אלו כבר נזקק רבי דוד ניטו, מחכמי לונדון ומחבר הספר כוזרי שני, ליטול את עטו ולהקדיש מאמרים לנושא מפני מערערים שונים שקמו והתעוררו (ראה בחינת הקבלה).

לוחות השנה המופצים בכל אתר: חלפו שנים, ההשכלה והרפורמה החלו פושים בגרמניה וממנה החוצה, והטענה שנשמעה היא כי כיום כבר אין כל חשש שמאן דהוא לא יידע מתי חל יום טוב, שהרי לוחות השנה מודפסים ומופצים בכל אתר ובכל מקום, ובעקבות כך גדולי הדור נאלצו לעמוד כנגד יוזמות שבעבר איש לא העלה על דעתו להציען.

"ביטול" יום טוב שני: בשנת תקצ"ג נעשה מעשה ובמחוז אחד בגרמניה ביטל רב 'מתקדם', בשם יוסף פרידלנדר, את קיום יום טוב שני. הדבר עורר פולמוס זוטא, אך לא יותר, בעצת רבי שמואל לנדא, רבה של פראג, שלא לעורר קולות וברקים, כדי שלא ליחס חשיבות מרובה לאותו רב (ראה על כך מכתבי ר"ש לנדא ורצ"ה לערהן לחתם סופר, באגרות סופרים עמודים 66-67).

מגמה זו, לבטל את יום טוב שני, נתחזקה בגרמניה בחוגים שצעדו לקראת הרפורמה, מה שהפך בסופו של דבר לתנועה הרפורמית הקיימת עד ימינו, בהם לחמו הגרש"ר הירש וגדולים

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף וולף** ז"ל ב"ר ברוך מנחם מנדל הי"ד

נלב"ע מוצאי יום הכיפורים תשס"ד תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

צעילוי נשמת

מרת **לאה נוימן** ע"ה
ב"ר אברהם יהודה ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשמ"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרנץ** ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י ד"ר יוסף
וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה אלי אוסלקה** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ט' בתשרי תשכ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י
הר"ר **שלמה לוי** ומשפ' שיחיו - ת"א

נוספים. אף באנגליה, בשנים ת"ר ואילך, היו רבים מן המתקדמים שקראו לביטול יום טוב שני, בהם לחם רבי נתן אדלר בעל נתינה לגר, ועוד.

באותן שנים נתחבר חיבור מיוחד בשם חזון למועד, מרבי ישראל דוד מרגליות יפה, מתלמידי החתם סופר ומרבני הונגריה, בו לחם מלחמת ה' והאריך בהסברים כי אין לזוז מתקנת יום טוב שני בין הדברים הוא מביא שמועה מרבו החתם סופר, כי לעתיד לבוא יתחדש שוב ה"ספיקא דיומא", לכשיתקדשו ראשי החדשים על ידי הראייה, ואין מן הדין לבטל את היום טוב בימים אלה שבינתיים, עד שיבנה המקדש (חזון למועד, דף נ"ז).

הפולמוס באיטליה: הפולמוס, בהא הידיעה, התעורר מאוחר יותר בשנת תרנ"ד, מאיטליה אל שאר תפוצות ישראל. שני רבני מנטובה, רבי מרדכי הלוי מרטרה ורבי שלמה ניסים, כתבו מכתב לעשרות רבנים ופוסקים ברחבי העולם ובו תינו את צרתם.

הסוחרים מבקשים לבטל יו"ט שני בגלל הרכבות: הם מספרים, כי סוחרי עירם פנו אליהם בתקיפות שיתירו להם לפתוח את מסחרם ביום טוב שני של גלויות, כיון ש"אין רוב הציבור יכול לעמוד בו", מאחר שנשתנו העיתים ו"נתקרבו המקומות והאיים הרחוקים על דרכי הברזל ופלדות הרכב [רכבות] ותחבולת הטלגראפיה [טלגרף] המביאות כרגע הבשורות מכמה מאות פרסאות וצריכות תשובה מיד באותו הפרק". לאמר, התפתחות הקומוניקציה בין ערים ומדינות מחייבת מסחר רציף ובלתי פוסק, וכל יום נוסף של העדר עבודה כרוך בהפסד גדול. אי לכך באו אלה בתואנה כי יבטלו להם את יום טוב שני של גלויות, שטעמו וסיבתו כבר אינם שייכים בזמננו.

הרבנים הנ"ל לא אבו זאת, אולם מסרו לציבור העיקש כי יעבירו את שאלתם אל "הרבנים הרמים והנשיאים וראשי מתיבתא אשר במקהלות הקדושות אשר בירושלים חברון, טבריה וצפת תוב"ב ואל ראשי זקני ישראל העומדים על התורה ועל העבודה בקהלות הגדולות והמפורסמות אשר באירופה". בעקבות הצעה זו התרצו בעלי הבתים והסוחרים לדחות את פתיחת החנויות ביום טוב שני של סוכות, ולהמתין לתשובת גדולי ישראל. במכתב שנשלח בחודש טבת תרנ"ד, שוטחים רבני מנטובה את בקשתם, כי יענו רבני ישראל את תשובתם עוד לפני פסח המתקרב. תשובות רבות נתפרסמו בעניין.

רבי גרשום תנחום ממינסק השיב, כי יום טוב שני הוא תקנה גמורה של חכמים החמורה ממנהג רגיל, והוא חמור מהזמן בו נהג מצד ספיקא דיומא, שכן עתה עונשו נידוי, כמזלזל בדברי חכמים (שו"ת אילנא דחייא דף י"ג).

אחת מטענותיהם של סוחרי העיר היתה, כי לוח השנה שנתקן על ידי הלל כבר נתפרסם באלף אלפי ספרים, ומי הוא זה שאי פעם עלול למצוא עצמו בלא ידיעה מדוייקת מתי חל יום טוב?

סיפורו האישי של הרד"ל: רבי דוד לוריא, הרד"ל, השיב להם, כי גם בזמננו יתכן שיהיה אדם באסיה או באפריקה שיהא שרוי בלא לוח, ולפיכך עדיין יש לנהוג ימים טובים של גלויות. אני עצמי, הוא מספר, נעצרתי בעקבות עלילות שוא במבצר סמוך לפטרבורג, והייתי שרוי בלא לוח, בשנת תקצ"ח. באותה שנה הצלחתי לסדר לוח, ובחסדי ה' "שרי הממשלה הרמה אוהבי אמת" מצאו כי עלילת שווא היא והוציאוני לחפשי. אילו היה עלי להשאר שנה נוספת כבר הייתי שרוי במבוכה רבה.

התלות של גולת ישראל בירושלים: רבי דוד מוסיק' שבכך שנוהגים שני ימים טובים בחוצה לארץ, כמו בתקופה בה קידשו את החודש בירושלים על פי ראיית הירח, ממחיש את התלות של הגולה בירושלים. נמצא שעניין יום טוב שני הוא המחזיק את האמונה והגאולה העתידה ובציפיה לשובנו לציון בית חיינו (שו"ת הרד"ל דפים י"ט-כא/ב).

גדולי תורה רבים מכל העדות והארצות, ידועים ושאינם ידועים, חיוו דעתם בשאלה זו. מאמציהם נשאו פרי ולפחות בשאר תפוצות ישראל לא נפרצה הפרצה, ויום זה נחוג כדת וכדין בכל מקום. המבוכה ואי הידיעה הברורה בדבר תקפו של יום טוב שני של גלויות, הגיעו עיתים גם לחוגים שלא ערערו על עצם שמירתו והנהגתו.

בשנת תקצ"א אירע מעשה בעיירה ברודי שבמזרח גליציה. ביום טוב שני של חג השבועות נטה למות אחד מבני הקהילה. נוסף על הצער ועוגמת הנפש שבמחלתו הקשה, עמדה ברקע צרתה המתקרבת ובאה של רעייתו, לפי שבני הזוג היו חשוכי ילדים, ואם ימות בעלה היא תאלץ להזדקק לאחיו של בעלה שייבמה. הלה התגורר בעיר רומי, ובימים ההם לא היתה לה כל אפשרות להגיע עדיו והיא עלולה להשאר עגונה כל ימי חייה.

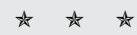
הפתרון היחידי שעמד על הפרק היה, שיכתבו גט כריתות בעיצומו של יום טוב, הבעל יגרש את אשתו והיא לא תזדקק לייבום. אחד מרבני העיר חשב להתיר את הדבר, שהרי סוף סוף בגמרתנו מבואר, כי "יום טוב שני לגבי מת - כחול שווייהו רבנן", היינו: לגבי הטיפול בקבורת מת, דינו של יום טוב שני כיום חול.

האנשים בחדרי הזכוכית, עובדי המתקן נועלים את הדלת עליהם והם ממשיכים בסיבוב במעלה הגלגל הענק.

אט אט סובב הגלגל. מנוע רב עוצמה פועל באיטיות אך בהתמדה. טיפין טיפין, מארבע רוחות השמים, נגלית לונדון העיר לעיני התיירים המשתאים, על כל נפלאותיה, אתריה ושווקיה. בכל תא ממוקם מדריך מקצועי המנדה הסברים מפורטים תוך התאמתם לקריאות ההתפעלות של התיירים שעולים ועולים עד לפסגת הגלגל, משם רואים, כך נדמה, את כל היקום...

אט אט סובב הגלגל. מנוע רב עוצמה פועל באיטיות אך בהתמדה. טיפין טיפין נעלמת לונדון העיר מעיני התיירים. הנוף מתכסה באיטיות בגווני הבתים ובצריחי המגדלים הסמוכים, ויורד ויורד... עד תחתית הגלגל למטה למטה... הדלת נפתחת, הגלגל אינו פוסק מהילוכו, הקבוצה הישנה נפלטת החוצה וקבוצה חדשה באה במקומה, וחוזר חלילה...

בדרכם החוצה מן האתר, מוצגות לפני התיירים תמונותיהם, שצולמו אך רגע קט לפני שעלו אל הגלגל. עד שהושלם הסיבוב, כבר הוכנו התמונות.

אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף (יבמות א/ס).

נשמות נשמות עומדות בתור להיוולד לעולמנו. קבוצות קבוצות, דורות דורות... נכנסים הם לעולמנו. כשבים, אין רואים עדיין כמעט, אבל עם השנים עולים ועולים, רואים ויכולים יותר... בן עשרים לרדוף, בן שלושים לכה, בן ארבעים לבניה... ולאחר מכן מתחילים לרדת, לזקנה, לשיבה ולגבורות. היכולות מתמעטות והולכות.

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

אך רבי שלמה קלוגר אסרו בתוקף וכתב, כי "דברי הרב המתיר אינם כדאי אף להעלות על ספר", אולם בכל זאת הוא ביקש מהחתם סופר לחוות את דעתו בעניין. החתם סופר מאריך בתשובתו ומצדיק את פסקו של הגר"ש קלוגר, תוך שהוא מציין כי "בעוונותינו הרבים פריצי עמנו... שוחקים על יום טוב שני כי מנהג בעלמא הוא", אך לדעתו הוא מעוגן בדיון תורה, מפני שקבלת הדורות דינה כנדר! (שו"ת חתם סופר או"ח סי' קמ"ה).

דף יד/ב אלא מנות

במה אפשר לקיים מצוות משלוח מנות?

ביום הפורים נצטוונו על "משלוח מנות איש לרעהו" (אסתר ט/ט).

מה למצוות משלוח מנות ביום הפורים ולסוגייתנו? מתברר כי גמרתנו עומדת בעינו של דיון הלכתי בסיסי לגבי מצוות משלוח מנות.

מהן "מנות" - חפצים מכל סוג שהוא, או דברי מאכל בדווקא?

השולחן ערוך (או"ח סי' תרצ"ה סעי' ד') פוסק: "חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מנות לאיש אחד".

מדוע דווקא מנות מאכל? מניין לנו ש"מנה" הינה דבר מאכל, שמא גם מתנה נחשבת משלוח מנות? הן במגילת אסתר או בגמרא אין כל גילוי או הבהרה כי הכוונה לדברי מאכל בלבד.

ובכן, מקור הדברים בסוגייתנו, בה מובאת דעת בית שמאי, כי ביום טוב אסור לשלוח בהמה ועופות חיים כדורון, מפני שהוא כמעשה חול. את דעתם מבטאים בית שמאי בלשון: "אין משלחים ביום טוב אלא מנות", דהיינו: רק בשר שחוט. הרי לנו, כי "מנות" הן דברי מאכל בלבד (עיי' ביאור הגר"א ס"ק י"ד ובפרי חדש שם וכנראה זו כוונת מהר"ל, ועיי' העמק שאלה לנצי"ב שאילתא ס"ז אות ט'). מכאן אנו יודעים כי אין מתקיימת המצווה במתנות בעלמא, אלא במאכלים דווקא.

ומה בדבר שליחת בשר שחוט שאינו מבושל כמשלוח מנות?

נחלקו בדבר הפוסקים.

הפרי חדש (שם) כתב, כי אין לשלוח עופות חיים, כי אם עופות שחוטים, ומדבריו משמע, כי אין צורך שהם יהיו מבושלים (פרי מגדים משבצות זהב אות ד', וכן מדייק הט"ז ס"ק ד'). ואילו המגן אברהם (ס"ק י"א) פוסק, כי מיני הבשר צריכים להיות מבושלים וראויים לאכילה, שכך כתב מהר"ל (הלכות פורים): "ודווקא בשר או דגים מבושלים".

גם מחלוקת זו נעוצה בסוגייתנו, שכן, מדברי בית הלל החולקים על בית שמאי וסוברים כי אפשר לשלוח דורון "בין חיים בין שחוטים" משמע, כי בית שמאי מודים שאפשר לשלוח בשר שחוט, אף על פי שאינו מבושל, ורק בהמות ועופות חיים אינם מתירים לשלוח, ועל כך חולקים בית הלל - "בין חיים ובין שחוטים" מותר. הרי לנו כי בית שמאי מכנים "מנות" בשר שחוט שאינו מבושל.

מאיך גיסא, אין הכרח בדבר, ויתכן שבית שמאי סוברים כי הן חיים והן שחוטים אין לשלוח ורק בשר מבושל, ובית הלל חולקים עליהם בשני הפרטים הללו. כצד זה מוכח מרש"י (ד"ה אלא מנות) הכותב, כי מנות הן "דבר המוכן... כגון, חתיכות בשר חתוכות לפני האורחים" (וראה ביאור הגר"א שם).

ראייה מעניינת לצד השני כותב הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל (טל תורה). בדף הבא (טו/ב) אנו לומדים על כך שכוונת הפסוק "שלחו מנות לאין נכון לו" היא, שיש לשלוח אוכל לאנשים שלא הניחו עירובי תבשילין, לפי שאין באפשרותם לבשל לעצמם ביום טוב, מפני שלא הניחו עירובי תבשילין. ברי, איפוא, כי "מנה" היא אוכל מבושל, שהרי אם ישלחו להם אוכל שאינו מבושל, מה יעשו בו? הרי אינם יכולים לבשל.

הנצי"ב (שם) מביא ראייה נאה לשיטה הסוברת כי אפשר לקיים מצוות משלוח מנות גם בדברי מאכל בלתי מבושלים, מן הפסוק (ויקרא ח/כח): "ולקחת את החזה... והיה לך למנה". התורה מכנה את החזה "מנה", עוד בטרם בישולו. הרי לנו, כי גם דבר מאכל בלתי מבושל, קרוי "מנה" בלשון התורה.

בעל הלכות קטנות מפליג עוד יותר. לדעתו אפשר אף לשלוח מעות, כיון שאפשר להשיג בהן מאכלים, ולפיכך הרי הן כמאכל (מובא בנצי"ב, העמק שאלה שם).

כיום רווח המנהג לשלוח בעיקר מיני מתיקה, מנהג המוזכר כבר בכנסת הגדולה (סי' תרצ"ה הגב"י ס"ק י'), אף שיש הידור לשלוח מנות המשמשות לסעודת פורים דווקא (ראה מעשה רב להגר"א), מכל מקום יש המליצים ואומרים שמיני מתיקה אלה הם עיקר סעודת פורים אצל ילדי המשפחה, ולפיכך שליחתם אף היא מועילה להרווחת המקבל, כיון שבהם הוא מחנך את ילדיו למצוות סעודת פורים (ראה פסקי תשובות סי' תרצ"ה הערה 88).

הראות נחלשת... כבר אי אפשר כמעט לתקן, והאדם נפלט החוצה... העולם ממשיך להתגלגל, הוא אינו נעצר בשבילו. אחרים באים תחתיו וחוזר חלילה...

בדרך החוצה מראים לאדם את תמונתו. כך היית נראה, כך עשית, כך פעלת, כך הספקת ו... כך יכול היית להספיק.

מן הסתם, עצוב מאד לקרוא מאמר זה בתום סיבובו של הגלגל. חיוני ביותר לקרוא מאמר זה, כאשר העולם עדיין פרוש מתחתך. חטוף ואכול, עוד שיעור תורה, עוד מעשה טוב, כי לכך נוצרת. **שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יב/א מתוך שהותרה

מתוך - דבר הלכה

מספרים, שבעת שנפטר החתם סופר זצ"ל, עסק הוא ותלמידיו בסוגייה "דמתוך" [בביצה יב/א]. המליצו על כך: "אל יפטר אדם מחבירו אלא **מתוך** דבר הלכה..." (שיחת חולין של תלמידי חכמים).

דף טו/ב ואל תעצבו

חלוקת העולמות

החיד"א כותב בדרך דרוש לבאר את דברי עזרא: הן יעקב ועשו חלקו ביניהם את העולמות, יעקב נטל את העולם הבא ועשו את העולם הזה. "אל תעצבו" שאתם נהנים מעולמו של עשו, שאינו שלנו, שהרי השמים והארץ עומדים בזכות התורה בלבד, כנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". מעתה, אלמלא אתם, לא היה קיים העולם, וודאי רשאים אתם לאכול ממנו, כאדם המציל חפץ מפי האריה או מן הדליקה.

דף טו/ב לוו עלי

"לוו" - רמז לשמו של הקב"ה

כאן נרמז אחד משמותיו של הקב"ה - "לוו". לכך מרמזת הגמרא, כי בכח שם "לוו" תקינים הברכה (בן יהוידע).

דף טו/ב לוו עלי

לוו עלי - לא עבור תאוות האכילה

יש לדקדק בדברי הגמרא, "לוו עלי"; הבטחה זו תתקיים במוציא מעות כדי לכבד את אלוהיו, ועורך סעודת שבת מלווה בשירות ותשבחות לקב"ה. אך המוציא מעות כדי להגשים את תאוות האכילה, לא יזכה לברכה זו (שער בת רבים, מובא בליקוטי בתר ליקוטי עמוד קפ"ה).

דף טו/ב לוו עלי

הברכה רמוזה בפסוק

ברכה זו רמוזה בפסוק (איוב לא/יא) "פַעַל אָדָם יִשְׁלָם לוֹ". "פועל" ראשי תיבות לוו עלי ואני פורע, וזו כוונת הפסוק, "פועל אדם ישלם לו" (חיד"א).

דף טז/א מזונותיו של אדם קצובים... והוצאת בניו לתלמוד תורה

המלמד של האדמו"ר מגור זצ"ל

האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל פני מנחם, סיפר, כי בילדותו היה אביו, האדמו"ר בעל אמרי אמת שולח איתו בכל ראש חודש מעות כדי שימסרן למלמד שלו בתלמוד תורה. המלמד שראה כפחיתות כבוד לקבל כסף מהאדמו"ר מגור, שלח את הכסף חזרה עם הילד.

דף יז/א ממלאה אשה כל הקדרה בשר

מחזיק המפתחות וקופסת הסיגריות

בעיצומו של חג מתכונן יהודי לצאת לרשות הרבים שהטלטול בה אסור. מפתחותיו משתלשלים ממכנסיו, והוא אינו חושש מאיסור "הוצאה", שהרי מלאכת הוצאה היא אחת המלאכות שהותר לעשותן ביום טוב לצורך. לפתע מנקר במוחו הספק, הרי כעת הוא צועד למקום פלוני, בו הוא זקוק למפתח אחד בלבד, מניין שהוא רשאי לטול עמו את כל הצרור?
ובכן, בשאלה זו דנו גדולי הפוסקים בדורנו, אך נפתח בהלכה הנקבעת בסוגייתנו, עליה מתבסס דין זה.

מותר להרבות בשיעורים: בגמרתנו מבואר, כי "ממלאה אשה כל הקדרה בשר". לאמר, אשה המבשלת ביום טוב עבור יום טוב, רשאית למלא בשר בקדרה, אף על פי שאינה זקוקה אלא למנת בשר אחת. מדוע? כאן אנו מתוודעים ל"ריבוי בשיעורים" - לאחר שהותרה עשיית מלאכה מסויימת, לא הוגבלה כמותה של מלאכה זו.

בטעמה של הלכה זו נחלקו ראשונים, ומתוך כך באו למחלוקת לגבי "ריבוי בשיעורים" בשבת. **לבשל כמות גדולה בשבת:** הרשב"א וראשונים נוספים סוברים, כי היתר "ריבוי בשיעורים" מבוסס על כך, שהואיל והתורה התירה לעשות מלאכה, כגון, בישול, אין כל מניעה לבשל מנות אחדות של בשר, מפני שכל אחת מהן ראויה למלא את הצורך שלשמו הותר האיסור. לפיכך הם מורים, כי גם המבשל בשבת עבור חולה שיש בו סכנה, מדין תורה רשאי לבשל כמות גדולה מזו שזקוק לה החולה! אלא שחכמים אסרו את הדבר [ואף אסרו באכילה את האוכל המיותר]. ואילו ביום טוב, חכמים הותרו את דין התורה על כנו.

השבת נדחית מפני האיסור אך לא הותרה: הר"ן חולק וסובר כי שונה דינה של השבת, בה אסור מן התורה להרבות בשיעורים. את פסקו הוא מבסס על חילוק מהותי בין בישול ביום טוב לבין בישול בשבת עבור חולה: איסורי השבת "נדחים" מפני הצורך לבשל עבור חולה ואינם "מותרים". איסורי יום טוב אינם נדחים מפני צורך הבישול, אלא מלכתחילה לא נאסר לבשל ביום טוב לצורך היום.

מעתה, אין כל היתר להוסיף מאכלים לסיר שבו מבשלים בשבת עבור חולה, מפני שהפעולה מוגדרת כמלאכה האסורה בשבת, אלא שבכל זאת ציוונו הבורא לעשות הכל להצלת חיי יהודי. אין, איפוא, כל היתר להוסיף מאומה למלאכה זו מעבר לנדרש לחולה. לעומת זאת, ביום טוב, בו פעולת הבישול לצורך יום טוב אינה מוגדרת כמלאכה אסורה כלל, אלא היא מותרת לחלוטין, אפשר לכלול בה מאכלים נוספים [וע"ש טעם נוסף].

לטלטל צרור מפתחות עבור מפתח בודד: שאול נשאל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה ח"ה סימן ל"ה), האם מאחר שביום טוב מותר להרבות בשיעורים, מותר ביום טוב לטלטל צרור מפתחות, אף על פי שזקוקים למפתח אחד בלבד, שהרי מלאכה אחת הוא עומד לבצע, ומה לנו אם פעולות מרובות בה?

להוציא קופסת סיגריות שלמה: שאלה נוספת הוא נשאל, בתקופה בה היה נוהג להתיר לעשן ביום טוב, אם היוצא לרחוב עם קופסת סיגריות, צריך להוציא מן הקופסה את הסיגריות המיותרות, אלו שלהן לא יזדקק במשך הזמן שיוצא מחוץ לביתו, או שמא הוא רשאי להותירן, שהרי ביום טוב מותר להרבות בשיעורים?
על השאלה הראשונה השיב בלאו ועל השנייה בהן.

וכה טעמו. אף על פי שהותר להרבות בשיעורים, אין זה אלא לגבי פעולות שיתכן שנשתמש בהן ביום טוב. למשל, אשה המכבירה בשר לסיר, הרי היא יכולה לאכול מכל אחת ממנות הבשר. מעתה, היוצא עם קופסת סיגריות, יכול לעשן כל אחת מהן, ועל מקרה זה נאמר שמותר להרבות בשיעורים באותה מלאכה, אם בכל אחד מן השיעורים הוא יכול להשתמש. ברם, היוצא עם צרור מפתחות למקום מסויים, אינו יכול להשתמש אלא באחד מהם... השיעורים הנוספים, הלא הם המפתחות הנוספים, אינם יכולים לבוא לידי שימוש כלל, והדבר אסור (וראה גם בשמירת שבת כהלכתה פרק ל"ב הערה צ"ב).

[אולם ראוי לציין, כי הגר"א וסרמן זצ"ל, קובץ שיעורים אות מ"ח סבור, כי דין זה תלוי במחלוקת הראשונים הנזכרת, ולדעת הר"ן שהותרה המלאכה בגלל קצתה, הותרה כולה בכל שיעור שהוא, ואין צורך שתהא כולה ראויה. אולם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל נקט, כי גם לדעת הר"ן צריך תנאי זה, וכפי שאכן משמע מסיום דברי הר"ן עיי"ש].

אמר האמרי אמת לבנו: לך אמור לו למלמד, שבכגון זה כופין על מידת סדום; והסביר: הרי מבואר בסוגייתנו שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה חוץ מהוצאות בניו לתלמוד תורה. נמצא, איפוא, שכשאני נותן כסף למלמד, הרי הוא נהנה ואני אינני חסר, והרי קיימא לן (ראה רמב"ם שכנים פ"ז ה"ח) "זה נהנה וזה לא חסר כופין על מידת סדום..." (שו"ת משנה הלכות, ח"ו סימן קנ"ט).

דף טז/א הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו חובה להודיע לאם

לרבינו הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל, בעל נתיבות המשפט, היתה בת בשם חיה, שהיתה אמם של רבי חסד לאברהם - רבי אברהם תאומים, ושל רבי אפרים מקריסנופאל.
מעשה ובעל ישועות יעקב מלבוב המליץ על אחד מבניה למשרת רבנות חשובה שהיתה כרוכה בה פרנסה רבה. האם נסעה אליו להודות לו על כך, וכה אמרה לו: הרי חז"ל אמרו, ש"הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו". כיוון שכבוד תורתו נתן פת לבני, עליו להודיעני, וכיוון שאין זה מן הנימוס שיבוא אצלי, על כן באתי אליו... (שיחת חולין של תלמידי חכמים).

דף טז/א נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת

המניין - עם הנשמות היתירות
שבת אחת, מחולל ומייסד "הדף היומי", הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, נזדמן לישיבה פלונית, ודרש מפי ראש הישיבה על מניין התלמידים. הלה נקב במספר שהיה מוגזם מאד לדעתו של רבי מאיר. הגיב ואמר מיד: "ודאי כוונת מר עם הנשמות היתירות..." (הוא היה אומר).

דף כא/א עורבא פרח עורב של נח

שאלו את הגר"ח סולובייצ'יק זצ"ל: מדוע כאשר מייאן הנשאל לענות, אמר: עורבא פרח? **השיב:** הכוונה היא שכשם שהעורב שנשלח על ידי נח לא השיב לו שום תשובה, כך אין לך, השואל, לצפות לתשובה ממני... (אמרות חכמה).

לעילוי נשמת

מרת **טויבע חוה קנופף** ע"ה
ב"ר חנוך העניך ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל
ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באולול תש"ך
וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה
ב"ר אלטר סטרלצר ז"ל נלב"ע ה' בתשרי תרצ"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידיו
הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם אבא פקטר** הי"ד ב"ר אהרון לפידות ז"ל נלב"ע י' תשרי
ומרת **רויזא פייגל פקטר** הי"ד ב"ר יעקב גולדשטיין ז"ל נלב"ע י' תשרי
תנצב"ה

